

อคติ 4 กับบทบาทในการสร้างความน่าเชื่อถือของ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง*

BIAS 4 AND ITS ROLE IN BUILDING CREDIBILITY FOR POLITICAL OFFICE HOLDERS

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี (ไกรเทพ)

Phra Nattapong Yanamethi (Kraithep)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus

Corresponding Author E-mail: nattapongsongsam@gmail.com

บทคัดย่อ

ความน่าเชื่อถือ (Credibility) คือ หัวใจสำคัญของตำแหน่งทางการเมือง แต่บ่อยครั้ง
ที่การตัดสินใจและการกระทำของนักการเมืองถูกบิดเบือนด้วย “อคติ 4” ซึ่งเป็นหลักธรรม
ในพุทธศาสนาที่กล่าวถึงเหตุแห่งความลำเอียง อันได้แก่ ฉันทาคติ (รักใคร่), โทษาคติ (โกรธแค้น),
โมหาคติ (เขลา, หลง), และภยากติ (กลัว) อคติเหล่านี้มีบทบาทโดยตรงในการกัดกร่อน
ความน่าเชื่อถือ (Credibility) ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หากไม่ได้รับการควบคุมและ
ตระหนักถึงอย่างแท้จริง ฉันทาคติ หรือความลำเอียงเพราะความรักชอบ เมื่อนักการเมืองใช้
อำนาจเพื่อเอื้อประโยชน์แก่พวกพ้อง ญาติสนิท หรือกลุ่มทุนที่สนับสนุนตนเอง โดยละเลย
ประโยชน์สาธารณะ การกระทำเช่นนี้เป็นการทำลายหลักการความเสมอภาค โทษาคติ ซึ่งเป็น
ความลำเอียงเพราะความโกรธแค้นหรือเกลียดชัง การตัดสินใจลงโทษหรือกีดกันคู่แข่งทาง
การเมือง หรือฝ่ายที่เห็นต่าง ด้วยอารมณ์ส่วนตัว แทนที่จะอ้างอิงหลักการ กฎหมาย หรือเหตุผล
ถือเป็นการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมและแสดงถึงวุฒิภาวะที่บกพร่องของผู้นำ โมหาคติ หรือ
ความลำเอียงเพราะความเขลา ไม่รู้จักจริง เป็นอคติที่เกิดขึ้นเมื่อผู้นำตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูล
ที่ไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง หรือด้วยความเชื่อส่วนตัวโดยปราศจากการตรวจสอบและวิเคราะห์
อย่างรอบด้าน สุดท้ายคือ ภยากติ ความลำเอียงเพราะความกลัว ผู้นำที่ตัดสินใจตามแรงกดดัน
จากกลุ่มอำนาจมืด กลุ่มผลประโยชน์ หรือแม้แต่ความกลัวที่จะสูญเสียตำแหน่ง โดยยอมแลกกับ
ผลประโยชน์ของประเทศชาติ ย่อมเป็นผู้นำที่ขาด ความกล้าหาญ และ ความซื่อสัตย์ บทบาท
ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คือ การทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินที่เป็นกลาง ผู้ที่ยึดมั่นใน

*Received November 21, 2025; Revised January 3, 2026; Accepted February 25, 2026

ธรรมาธิปไตย (การถือธรรมเป็นใหญ่) และตระหนักรู้ถึงอคติ 4 และพยายามควบคุมมันได้เท่านั้น จึงจะสามารถสร้างและรักษา ความน่าเชื่อถือ ในฐานะผู้นำที่ยุติธรรม มีเหตุผล มีความสามารถ และกล้าหาญไว้ได้ในระยะยาว เพราะความน่าเชื่อถือไม่ใช่แค่คำพูด แต่คือผลรวมของการกระทำ ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: อคติ 4; บทบาท; ความน่าเชื่อถือ; ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

Abstract

Credibility is the heart of political office. Yet, politicians' decisions and actions are often distorted by the "Four Bias," a Buddhist principle that describes the causes of bias Chanda-gati (love), Dosagati (anger), Moha-gati (ignorance, delusion), and Bhaya-gati (fear). These biases play a direct role in eroding the credibility of politicians if they are not properly controlled and realized. Chandagati, or bias due to love, occurs when politicians use their power to benefit their cronies, close relatives, or financial groups that support them, while neglecting the public interest. This action undermines the principle of equality. Dosagati, or bias due to anger or hatred, is a decision to punish or exclude political opponents or those who disagree with them, based on personal emotions instead of referring to principles, laws, or reason. This is an unfair abuse of power and demonstrates the leader's lack of maturity. Moha-gati, or bias due to ignorance and ignorance, is a bias that occurs when leaders make decisions based on incomplete or incorrect information, or personal beliefs without thorough examination and analysis. Finally, Bhaya-gati, bias due to fear. A leader who makes decisions based on pressure from dark forces, vested interests, or even fear of losing his position at the expense of the nation's interests lacked courage and integrity. The role of a political officeholder is to act as an impartial judge. Only those who uphold Dhamma (the supremacy of righteousness) and are aware of the four biases and strive to control them can build and maintain credibility as a just, reasonable, capable, and courageous leader over the long term. Because credibility is not just words, but the sum of actions that truly benefit the public.

Keywords: Bias 4; Role; Credibility; Political Office Holders

บทนำ

อคติ 4 เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนาที่หมายถึง ความลำเอียง ใน 4 ประการ ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งความไม่เที่ยงธรรมและนำไปสู่การขาดความน่าเชื่อถือของผู้มีอำนาจ หลักการนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพิจารณาบทบาทของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพราะตำแหน่งเหล่านี้ต้องอาศัย ศรัทธาและความเชื่อมั่น จากประชาชนเป็นพื้นฐาน อคติ 4 ประกอบด้วย ฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะรักใคร่ชอบใจ), โทสาคติ (ลำเอียงเพราะโกรธเกลียด), โมหาคติ (ลำเอียงเพราะเขลา/หลง), และ ภยาคติ (ลำเอียงเพราะกลัว) (พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญญา และคณะ, 2562) สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การปล่อยให้อคติ 4 เข้าครอบงำการตัดสินใจ ย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อความน่าเชื่อถือ (Credibility) ฉันทาคติและโทสาคตินำไปสู่การปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่เป็นธรรม เช่น การเอื้อประโยชน์ให้พวกพ้อง (ฉันทาคติ) หรือการกลั่นแกล้งฝ่ายตรงข้าม (โทสาคติ) การกระทำเหล่านี้จะถูกรับรู้ว่าเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบ ซึ่งกัดกร่อนศรัทธาของสาธารณชนทันที โมหาคติ คือ การตัดสินใจบนพื้นฐานของความไม่รู้ ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน หรือความเชื่อผิด ๆ แทนที่จะใช้หลักการ เหตุผล และข้อมูลเชิงประจักษ์ (Evidence-Based) ผู้นำที่แสดงความเขลาในการบริหารจะทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการขาดความสามารถ และไม่ไว้วางใจในการนำพาประเทศ ภยาคติ เป็นการตัดสินใจภายใต้ความกลัว เช่น กลัวจะเสียตำแหน่ง กลัวอิทธิพลมืด หรือกลัวจะถูกวิพากษ์วิจารณ์ จนทำให้เลือกที่จะหลีกเลี่ยงการแก้ปัญหาที่ยากลำบาก หรือประนีประนอมกับกลุ่มผลประโยชน์ที่ไม่ถูกต้อง แทนที่จะยึดมั่นใน ประโยชน์ส่วนรวม (สวามิ หล้าโพชนัน, 2567)

ดังนั้น การที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะสามารถสร้างและธำรงรักษาความน่าเชื่อถือไว้ได้นั้น จึงต้องอาศัยการปฏิบัติหน้าที่ด้วย ความซื่อสัตย์สุจริต และ ความเที่ยงธรรม โดยการตระหนักรู้และควบคุมไม่ให้อคติทั้งสี่เข้ามามีอิทธิพลในการบริหารประเทศ การแสดงให้เห็นว่า ตนเองยึดมั่นในหลัก ธรรมาภิบาล และปฏิบัติกับทุกคนด้วยมาตรฐานเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นมิตรหรือศัตรู จะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้าง ความไว้วางใจ และได้รับความเคารพนับถือจากประชาชนอย่างแท้จริง

ฉันทาคติและโทสาคติ การใช้หลักพรรคพวกและการกลั่นแกล้งทางการเมือง

ฉันทาคติ และโทสาคติ เป็นอคติสองประการที่มักปรากฏควบคู่กันในการบริหารอำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ก่อให้เกิดภาวะที่การตัดสินใจไม่ได้อิงหลักการของความถูกต้องหรือประโยชน์สาธารณะ แต่เป็นไปเพื่อตอบสนองความรู้สึกส่วนตัวเท่านั้น การเลือกปฏิบัติพวกพ้องนิยม เครือญาตินิยม แรงงูใจงาน ความพึงพอใจ (Nyein Nyein Hlaing และสุนิดา พิริยะภาดา, 2564) ฉันทาคติ คือ การที่ผู้นำตัดสินใจโดยมีพื้นฐานจากความรัก ความชอบพอหรือความสัมพันธ์ส่วนตัวต่อบุคคลหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง อคตินี้แปรเปลี่ยนไปเป็น ระบบอุปถัมภ์อย่างชัดเจน เช่น การแต่งตั้งคนสนิทที่ขาดความสามารถให้ดำรงตำแหน่งสำคัญโดยไม่มีการ

แข่งขันที่เป็นธรรม การจัดสรรโครงการหรือให้สัมปทานที่เอื้อประโยชน์แก่กลุ่มทุนที่เป็นพวกพ้อง หรือการมองข้ามการทุจริตของคนในกลุ่ม การกระทำเหล่านี้ทำให้ประชาชนรู้สึก ว่า รัฐบาล กำลังทำงานเพื่อผลประโยชน์ของคนวงในเท่านั้น ซึ่งทำลายหลักการของความเสมอภาค ในทางตรงกันข้าม โทษาคติ คือ การใช้อำนาจที่มีเพื่อทำลายหรือกลั่นแกล้งผู้ที่ตนเองไม่ชอบ หรือผู้ที่เป็นปฏิปักษ์ทางการเมือง ทัศนียภาพนี้แสดงออกในรูปแบบของการใช้กลไกของรัฐ เช่น การตรวจสอบทางกฎหมาย การสอบสวนทางวินัย หรือการเผยแพร่ข้อมูลเชิงลบผ่านสื่อของรัฐ เพื่อมุ่งเป้าทำลายคู่แข่งทางการเมืองอย่างไม่ยุติธรรม การตัดสินใจเพิกเฉยต่อความเดือดร้อน ของพื้นที่ที่สนับสนุนฝ่ายค้าน หรือการตัดงบประมาณของโครงการที่ริเริ่มโดยฝ่ายตรงข้าม ก็จัดอยู่ในประเภทนี้ ผลลัพธ์ร่วมของทัศนียภาพทั้งสองประการนี้คือ การทำลายความน่าเชื่อถือและ หลักนิติรัฐ อย่างรุนแรง เพราะประชาชนเห็นว่าอำนาจไม่ได้อยู่ใต้กฎหมาย แต่เป็นไปตาม อารมณ์และแรงขับเคลื่อนส่วนตัวของผู้นำ การให้รางวัลแก่พวกพ้องและลงโทษศัตรูอย่าง เปิดเผยนี้อาจทำให้ความเชื่อมั่นในความเป็นกลางและความยุติธรรมของรัฐบาลสูญสิ้นไปอย่างสิ้นเชิง

ฉันทาคติ การเอื้อประโยชน์โดยมิชอบและระบบอุปถัมภ์ทางการเมือง

ฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะรักใคร่ชอบใจ) เป็นรากฐานสำคัญของการเกิดระบบอุปถัมภ์ และการทุจริตเชิงนโยบายในวงการเมือง เมื่อผู้ดำรงตำแหน่งยึดติดกับความชอบพอสวนตน ต่อบุคคลหรือกลุ่มพวกพ้อง การตัดสินใจทั้งหมดก็จะเบี่ยงเบนออกจากหลักการของความเที่ยงธรรม การตัดสินใจที่มาจากฉันทาคติ มักแสดงออกในรูปของการแต่งตั้งบุคคลที่ไม่มีความสามารถ แต่เป็นคนใกล้ชิดให้ดำรงตำแหน่งสำคัญ การจัดสรรงบประมาณโครงการที่เอื้อประโยชน์ให้กับ กลุ่มทุนที่สนับสนุนพรรค หรือการออกกฎหมายที่ผ่อนปรนแก่พวกพ้องโดยเฉพาะ การกระทำ เหล่านี้ คือ การใช้อำนาจสาธารณะ เพื่อตอบสนองความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือกลุ่มผลประโยชน์ ที่แคบกว่า ผลลัพธ์ คือ การสูญเสียประสิทธิภาพในการบริหารประเทศ เนื่องจากการคัดเลือก บุคลากรไม่ได้วัดจากความรู้ความสามารถ แต่มาจากความสัมพันธ์ อีกทั้ง ยังเป็นการกีดกีดร่อน ความเชื่อมั่น ของประชาชนว่ารัฐบาลกำลังทำงานเพื่อประโยชน์ของคนกลุ่มเล็ก ๆ ไม่ใช่เพื่อ ประโยชน์ส่วนรวมประชาชนที่ไม่ได้อยู่ในวงจรของความสัมพันธ์นี้จะรู้สึกว่าพวกเขาถูกปฏิเสธ โอกาสอย่างไม่ยุติธรรม ซึ่งก่อให้เกิดความแตกแยกและความรู้สึกที่รัฐบาลไม่น่าไว้วางใจในการ เป็นผู้ดูแลทรัพยากรของชาติอย่างซื่อสัตย์ การมีส่วนร่วมของชุมชนนำมาซึ่งการมีส่วนร่วม อย่างแข็งขันกับผู้อยู่อาศัย ธุรกิจ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่งเสริมการสนทนาที่เปิดกว้างและ การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ นโยบายที่กำหนดโดยรัฐบาลท้องถิ่นควรเอื้อต่อ การเติบโตทางเศรษฐกิจ (วรวิสา มีชัย และคณะ, 2566) หลักธรรมะต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้า ช่วยในการเกลาริใจผู้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตลอดไป (โอภาส ศฤงคารเมตตา และ ธนรัฐ สะอาดเยี่ยม, 2568)

สรุป ความลำเอียงที่เกิดจากความรักใคร่หรือ ฉันทาคติ มักเป็นรากฐานสำคัญ ที่ก่อให้เกิด ระบบอุปถัมภ์ ในโครงสร้างอำนาจทางการเมืองไทย ซึ่งเป็นการสร้างเครือข่าย

ความสัมพันธ์ส่วนตัวเพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างผู้ให้และผู้รับการสนับสนุน จนนำไปสู่การใช้อำนาจหน้าที่ในการ เอื้อประโยชน์โดยมิชอบ ให้แก่พวกพ้องหรือเครือญาติอย่างเป็นขบวนการ พฤติการณ์เหล่านี้นอกจากจะบ่อนทำลายหลักธรรมาภิบาลและระบบคุณธรรมแล้วยังส่งผลให้ทรัพยากรของชาติถูกผูกขาดอยู่ในกลุ่มอภิสิทธิ์ชนเพียงไม่กี่กลุ่ม แทนที่จะถูกกระจายเพื่อประโยชน์สุขของสาธารณชนอย่างเท่าเทียม

โทสาคติ การใช้กลไกของรัฐเป็นเครื่องมือในการทำลายคู่แข่งทางการเมือง

โทสาคติ (ลำเอียงเพราะโกรธเกลียด) คือ การที่ผู้มีอำนาจใช้ตำแหน่งหน้าที่ของตนเป็นเครื่องมือในการ กลั่นแกล้ง และทำลายผู้ที่ตนเองไม่ชอบพอ หรือผู้ที่เป็นคู่แข่งทางการเมือง การแสดงออกของโทสาคติมักจะละเอียดอ่อนและแฝงอยู่ภายใต้กระบวนการทางกฎหมายหรือการบริหารงานที่เป็นทางการ (รุจี ตันติอัสวโยธี และบุญเลิศ โอฐสุ, 2563) เช่น การตั้งคณะกรรมการสอบสวนที่มุ่งเป้าหมายไปยังฝ่ายตรงข้ามเพียงอย่างเดียว การดำเนินการตรวจสอบภาษีอย่างเข้มงวดเป็นพิเศษ การตัดงบประมาณหรือยุบโครงการในพื้นที่ที่ผู้ว่าการเป็นฝ่ายค้าน หรือการใช้สื่อของรัฐเผยแพร่ข้อมูลที่บิดเบือนเพื่อทำลายชื่อเสียงของนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม การกระทำเหล่านี้ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อความยุติธรรม หรือการบังคับใช้กฎหมายอย่างแท้จริง แต่เป็นไปเพื่อการแก้แค้นหรือการขจัดอุปสรรคทางการเมือง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนหลักการของรัฐ จากการเป็นผู้พิทักษ์กฎหมายไปเป็นอาวุธส่วนตัวของผู้มีอำนาจ เมื่อประชาชนเห็นว่า อำนาจรัฐถูกใช้เพื่อตอบสนองความขัดแย้งส่วนตัวหรือทางการเมืองเท่านั้น ความน่าเชื่อถือของสถาบันทางการเมืองและกระบวนการยุติธรรม โดยรวมก็จะพังทลายลงเพราะพวกเขาไม่สามารถเชื่อได้อีกต่อไปว่ากฎหมายจะถูกนำมาใช้อย่างเท่าเทียมและเป็นกลางต่อทุกคน

สรุป โทสาคติ หรือความลำเอียงที่ขับเคลื่อนด้วยความโกรธแค้นอาฆาต มักถูกใช้เป็นชนวนเหตุในการบิดเบือนอำนาจรัฐเพื่อกำจัดฝ่ายตรงข้ามผ่านกระบวนการที่ไม่เป็นธรรม โดยการนำกลไกทางกฎหมายและองค์กรตรวจสอบมาเป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อกดขี่หรือทำลายล้างคู่แข่งอย่างเป็นระบบ พฤติการณ์นี้สร้างบรรยากาศแห่งความหวาดระแวงและบ่อนทำลายหลักนิติธรรมอย่างรุนแรง ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งที่ฝังรากลึกในสังคม จนสูญเสียโอกาสในการพัฒนาประเทศเพราะมุ่งเน้นแต่การชิงได้ถอนอำนาจมากกว่าการสร้างสรรค์ร่วมกัน

ผลกระทบร่วม ความน่าเชื่อถือที่พังทลายและการทำลายหลักนิติรัฐ

เมื่อฉันทาคติ และโทสาคติ ทำงานคู่กัน ผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นไปอีก การใช้หลักนิติรัฐสำหรับชุมชน ซึ่งเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของราษฎร เพื่อนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ คำว่า “นิติรัฐ” เป็นรัฐแห่งความมีเหตุผล อันเป็นรูปแบบการปกครองตามเจตจำนงโดยรวม (สิริณัฐ อัครศีเจริญ และคณะ, 2566) เนื่องจากมันเป็นการยืนยันว่า การปกครองไม่ได้อยู่ภายใต้กฎหมาย แต่เป็นไปตามอารมณ์และความพอใจส่วนตัวของผู้นำ การบ่อนทำลายหลักนิติรัฐ (Rule of Law) การให้รางวัลแก่พวกพ้อง (ฉันทาคติ) และการลงโทษศัตรู (โทสาคติ) ทำให้ประชาชนเห็น

อย่างชัดเจนว่า กฎหมายไม่ได้ศักดิ์สิทธิ์หรือใช้ได้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ผู้มีอำนาจสามารถอยู่เหนือกฎหมายได้หากเป็นพวกเดียวกัน และกฎหมายจะถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือทำลายหากเป็นศัตรูการสูญเสียความชอบธรรม (Legitimacy) รัฐบาลสูญเสียความชอบธรรมเมื่อการตัดสินใจไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของการรับใช้สาธารณะ แต่เป็นการรับใช้อคติส่วนตัว ความเชื่อมั่นในความสามารถของผู้นำที่จะแยกแยะระหว่างส่วนตัวและสาธารณะจะหมดไป ความขัดแย้งทางสังคม การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมนี้ก่อให้เกิดความรู้สึกรังเกียจและความคับแค้นใจในหมู่ประชาชนที่ไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรม ความเชื่อมั่นที่สูญเสียไปนี้สร้างช่องว่างที่กว้างใหญ่ระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองทำให้เกิดความแตกแยก ความไม่ไว้วางใจ และการต่อต้านการปกครองอย่างรุนแรงยิ่งขึ้นในระยะยาว

สรุป ฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะรัก) และโทสาคติ (ลำเอียงเพราะเกลียด) เป็นอคติที่บ่อนทำลายความน่าเชื่อถือทางการเมืองโดยตรง ฉันทาคติ นำไปสู่การใช้หลักพรรคพวก (Cronyism) โดยการเอื้อประโยชน์และตำแหน่งหน้าที่ให้กับคนใกล้ชิดที่ไม่มีความสามารถเพียงพอ ซึ่งทำให้การบริหารประเทศขาดประสิทธิภาพและเกิดการทุจริตเชิงนโยบาย ในทางกลับกัน โทสาคติ ผลักดันให้ผู้มีอำนาจใช้กลไกของรัฐ เช่น การตรวจสอบทางกฎหมายหรือการสอบสวนเพื่อกลั่นแกล้ง และทำลายชื่อเสียงของคู่แข่งทางการเมืองโดยไม่เป็นธรรม การปฏิบัติที่ไม่เป็นกลางนี้เป็นที่ยืนยันแก่สาธารณชนว่าอำนาจไม่ได้อยู่ภายใต้หลักนิติรัฐ แต่เป็นไปตามอารมณ์ ความชอบและไม่ชอบส่วนตัวของผู้นำ ส่งผลให้ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อความยุติธรรมและความชอบธรรมของรัฐบาลลดลงอย่างรุนแรง

โมหาคติ ความเขลาและการตัดสินใจที่ไร้หลักฐานในนโยบายสาธารณะ

โมหาคติ คือ อคติที่ยังรากลึกที่สุด มีจิตก่อปรด้วยความหลง ไม่รอบคอบ ไร้พินิจพิจารณาตัดสินใจ (พระมหาวิเชียร ไกรฤกษ์ศิลป์, 2564) ซึ่งบ่งชี้ถึงการที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตัดสินใจบริหารราชการแผ่นดินบนพื้นฐานของ ความเขลา ความเข้าใจผิด หรือความเชื่อที่ไม่ได้รับการพิสูจน์ แทนที่จะใช้หลักการ เหตุผล และข้อมูลเชิงประจักษ์ อคตินี้ไม่ได้หมายถึง การขาดความรู้ในทุกมิติ แต่คือ การปฏิเสธที่จะนำความรู้ ความเชี่ยวชาญ และหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เข้ามาเป็นองค์ประกอบหลักในการพิจารณานโยบาย ผู้ที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของโมหาคติ มักจะยึดติดกับ ความคิดเก่า หรือ ความเชื่อที่ตนเองศรัทธา โดยไม่มีความยืดหยุ่นทางปัญญา พวกเขาจะเลือกรับและตีความเฉพาะข้อมูลที่ ยืนยันความคิดเดิม ของตนเองเท่านั้น (Confirmation Bias) และเพิกเฉยต่อเสียงคัดค้านจากนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญที่ชี้ให้เห็นถึงความผิดพลาด เมื่อนโยบายถูกสร้างขึ้นจากความเขลา ย่อมส่งผลให้เกิด การบริหารที่ไร้ประสิทธิภาพ และความเสียหายอย่างใหญ่หลวง งบประมาณแผ่นดินอาจถูกนำไปลงทุนในโครงการที่ไร้ผล หรือมีการกำหนดมาตรการที่ขัดแย้งกับหลักการพื้นฐานทางเศรษฐกิจหรือวิทยาศาสตร์ การตัดสินใจเหล่านี้มักเกิดจากความต้องการที่จะสร้างภาพลักษณ์ที่ฉาบฉวย หรือความหลงเชื่อ

ในแนวคิดที่ไม่ผ่านการทดสอบ ซึ่งท้ายที่สุดแล้วย่อมสร้างภาระทางการคลังและความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาที่แท้จริงของประเทศ การที่ผู้นำตัดสินใจโดยปราศจากความรู้และความเข้าใจในปัญหา ทำให้ความน่าเชื่อถือในมิติของความสามารถ (Competence) สูญสิ้นไป ประชาชนจะไม่ไว้วางใจในวิสัยทัศน์และการนำพาประเทศ เพราะมองเห็นว่าผู้มีอำนาจตัดสินใจบนความเสี่ยงและความมืดบอด โมหาคติ จึงเป็นภัยคุกคามโดยตรงต่อธรรมาภิบาล และความเชื่อมั่นที่ผู้นำจะใช้วิจารณ์งานที่รอบคอบในการดูแลผลประโยชน์ของชาติอย่างแท้จริง

โมหาคติ การยึดมั่นในความเชื่อส่วนตัวเหนือข้อเท็จจริงและหลักฐาน

โมหาคติ (Bias Due To Delusion/Ignorance) คือ การที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตัดสินใจบริหารประเทศบนพื้นฐานของความเขลา ความเข้าใจผิด หรือความเชื่อที่ผิดเพี้ยนแทนที่จะใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ และหลักการทางวิชาการที่ถูกต้อง ผู้นำทุกคนพึงควรละเว้นจากอคติ 4 อย่างเด็ดขาดหลักการบริหารจัดการของผู้นำ (เกษม รัฐสิทธิธา, 2561) อีกทั้งอคตินี้ไม่ได้หมายถึง การขาดความรู้โดยสิ้นเชิง แต่หมายถึงการปฏิเสธที่จะเรียนรู้หรือยอมรับความรู้ใหม่ ๆ ที่ขัดแย้งกับความเชื่อหรือความรู้สึกส่วนตัว ผู้ที่ถูกครอบงำด้วยโมหาคติ มักยึดมั่นในอคติทางความคิดที่ยืนยันตนเอง พวกเขาจะเลือกรับและตีความข้อมูลที่สอดคล้องกับสิ่งที่พวกเขาเชื่ออยู่แล้ว และเพิกเฉยต่อข้อมูลที่ไม่สนับสนุนแนวคิดเดิมของตน ซึ่งอาจนำไปสู่การตัดสินใจที่อิงกับความรู้สึก หรือความเชื่อโซคลางมากกว่าการวิเคราะห์ที่เข้มงวด การตัดสินใจที่ไร้พื้นฐานทางปัญญาและความรู้ความสามารถนี้ นำไปสู่การจัดสรรทรัพยากรที่ผิดพลาด การลงทุนในโครงการที่ไม่สร้างผลตอบแทน หรือการกำหนดนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว ความน่าเชื่อถือของผู้นำจะลดลงอย่างมาก เมื่อประชาชนตระหนักว่านโยบายที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของพวกเขาถูกสร้างขึ้นจากความไม่รู้หรือความหลงผิด

ผลกระทบต่อนโยบายสาธารณะ การบริหารที่ขาดประสิทธิภาพและสร้างความเสียหาย

เมื่อโมหาคติแทรกซึมเข้าสู่กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ ผลลัพธ์ที่ตามมา คือ การบริหารที่ขาดประสิทธิภาพและสร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวง ตัวอย่างเช่น การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจที่ขัดแย้งกับหลักการตลาดพื้นฐาน การจัดการด้านสาธารณสุขโดยไม่ฟังคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ หรือการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่ปฏิเสธผลการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ ความเขลาในการตัดสินใจทำให้เกิด นโยบายที่ไม่มีประสิทธิภาพหรือนโยบายที่ให้ผลตรงกันข้าม กับที่ตั้งใจไว้ (Unintended Consequences) เนื่องจากผู้นำไม่ได้ประเมินความเสี่ยงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นอย่างรอบด้านก่อนที่จะดำเนินการ การตัดสินใจที่มาจากโมหาคติ มักจะเกิดจากความรีบร้อน ความต้องการที่จะสร้างภาพลักษณ์ หรือการมองโลกในแง่ดีเกินความเป็นจริง โดยไม่มีการทดสอบหรือวิเคราะห์ความน่าจะเป็นของความสำเร็จอย่างเพียงพอ การใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินจำนวนมหาศาลไปกับโครงการที่ไม่มีหลักฐานเชิงประจักษ์รองรับ ไม่เพียงแต่เป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรอย่างสูญเปล่าเท่านั้น แต่ยังเป็น

สัญญาณที่บ่งบอกถึงความล้มเหลวทางสติปัญญา (Intellectual Failure) ของผู้บริหาร ทำให้ประชาชนหมดศรัทธาในความสามารถของรัฐบาลในการจัดการปัญหาที่ซับซ้อนของประเทศ ดังนั้น ผู้นำควรมีความรับผิดชอบต่อสังคม แสดงออกถึงความมีจิตสาธารณะ (ฉันทนา จันทร์บรรจง และคณะ, 2554)

สรุป การบริหารราชการที่ตั้งอยู่บนฐานของอคติส่งผลโดยตรงต่อนโยบายสาธารณะที่บิดเบือนไปจากเจตนารมณ์เพื่อส่วนรวม จนกลายเป็นเพียงเครื่องมือตอบสนองผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มที่ขาดการวิเคราะห์อย่างรอบด้าน ความบกพร่องเชิงโครงสร้างนี้ก่อให้เกิดการบริหารที่ขาดประสิทธิภาพ ทรัพยากรและงบประมาณมหาศาลถูกใช้อย่างละเลยต่อความคุ้มค่า และหลักวิชาการ ผลลัพธ์ที่ตามมา คือ ความเสียหายต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่ถดถอยลงอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นวิกฤตความเชื่อมั่นที่ฝังรากลึกและยากต่อการฟื้นฟูในระยะยาว

การบ่อนทำลายความน่าเชื่อถือ ความไม่ไว้วางใจในความสามารถและวิสัยทัศน์

ความเสียหายที่เกิดจากโมหาคติไม่ได้จำกัดอยู่แค่ตัวนโยบายเท่านั้น แต่ยังทำลายความน่าเชื่อถือของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในมิติของความสามารถและวิสัยทัศน์ เมื่อผู้นำตัดสินใจบนความเขลาช้า ๆ ประชาชนจะตั้งคำถามถึงความเหมาะสมในการดำรงตำแหน่ง พวกเขาจะไม่เชื่อมั่นว่าผู้นำคนนี้มีความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอต่อการนำพาประเทศไปในทิศทางที่ถูกต้องและทันสมัย โมหาคติจึงเป็นภัยคุกคามโดยตรงต่อความเชื่อที่ว่าผู้บริหารประเทศมีความสามารถในการจัดการกับความท้าทายที่ซับซ้อนของโลกสมัยใหม่ การสร้างความน่าเชื่อถือในยุคปัจจุบันต้องอาศัยการแสดงให้เห็นว่าการตัดสินใจนั้นอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล ข้อมูลที่เชื่อถือได้ และการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ การที่ผู้นำเลือกที่จะปฏิเสธองค์ความรู้เหล่านี้เพื่อยึดมั่นในความเชื่อส่วนตัว ทำให้ภาพลักษณ์ของพวกเขาเป็นผู้ที่ ขาดความรับผิดชอบต่อปัญหาและเป็นอันตรายต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่คาดหวังว่าผู้แทนที่ได้รับเลือกจะดำเนินการบนพื้นฐานของความรอบรู้และเป็นกลาง

สรุป โมหาคติ คือ อคติที่ทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตัดสินใจบนพื้นฐานของความไม่รู้ ความเชื่อที่ผิด หรือการปฏิเสธหลักฐานทางวิชาการและข้อมูลเชิงประจักษ์ (Evidence) อคตินี้ทำให้ผู้นำมักจะยึดมั่นใน ความคิดส่วนตัว หรือแนวคิดที่ตนเชื่ออยู่ก่อนแล้ว โดยไม่เปิดรับการวิเคราะห์ที่รอบด้านหรือคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ การตัดสินใจที่มาจากความเขลาส่งผลให้เกิดนโยบายสาธารณะที่ไร้ประสิทธิภาพ การจัดสรรงบประมาณที่ผิดพลาด และการลงทุนในโครงการที่สร้างความเสียหายหรือสูญเสียเปล่าแก่ประเทศ โมหาคติจึงทำลายความน่าเชื่อถือของผู้บริหารในมิติของ ความสามารถ (Competence) ทำให้ประชาชนหมดความไว้วางใจในวิสัยทัศน์ของผู้นำ และตั้งคำถามถึงความเหมาะสมในการจัดการปัญหาที่ซับซ้อนของชาติ

ภายาคติ การยอมจำนนต่ออิทธิพลและผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อรักษาอำนาจ

ภายาคติ คือ อคติที่เกิดจากความกลัว ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตัดสินใจอย่างไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรม เพื่อรักษาอำนาจ ความปลอดภัย หรือสถานะของตนเองไว้ ความกลัวที่ว่านี้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ความกลัวทางร่างกายเท่านั้น แต่รวมถึงความกลัวที่จะเสียตำแหน่ง กลัวจะถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนัก กลัวอิทธิพลมืด หรือกลัวจะทำให้กลุ่มผู้มีอำนาจที่อยู่เบื้องหลังไม่พอใจ เมื่อความกลัวเหล่านี้เข้าครอบงำ ผู้บริหารจะละทิ้งหลักการของความซื่อสัตย์ และประโยชน์ส่วนรวมการแสดงออกของภายาคติมักเป็นการประนีประนอมกับกลุ่มผลประโยชน์ที่ไม่ถูกต้อง หรือการหลีกเลี่ยงการตัดสินใจที่ยากลำบากแต่จำเป็นต่อประเทศ การสื่อสารการจัดสวัสดิการแห่งรัฐ ทำให้รู้สึกว่าการขอรับสวัสดิการเป็นเรื่องยาก ทำให้ไม่กล้าขอรับการจัดสวัสดิการ ภายาคติทำให้ตัดสินใจปฏิบัติงานด้วยความกลัว (สมศักดิ์ สุนันทา และณัฐธกานต์ หงษ์กุลเศรษฐ์, 2568) เช่น การไม่กล้าปฏิรูปกฎหมายที่ล้าสมัย เพราะกลัวการต่อต้านจากกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์ หรือการเพิกเฉยต่อการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพลเพราะกลัวภัยคุกคามที่ตามมา การตัดสินใจภายใต้ภายาคติเป็นการส่งสัญญาณว่าตำแหน่งและผลประโยชน์ส่วนตน มีความสำคัญเหนือกว่า ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ การกระทำเช่นนี้ไม่เพียงแต่ทำให้รัฐบาลขาดความกล้าหาญในการนำพาประเทศเท่านั้น แต่ยังสร้างความรู้สึกที่ผู้นำเป็นเพียง หุ่นเชิด ของอำนาจที่มองไม่เห็น ซึ่งกัดกร่อนความน่าเชื่อถือและความเคารพที่ประชาชนมีต่อผู้บริหารประเทศอย่างสิ้นเชิง

ภายาคติและอำนาจมืด การยอมจำนนต่อกลุ่มผลประโยชน์และอิทธิพลนอกระบบ

ภายาคติ (Bias due to fear) คืออคติที่เกิดจากความกลัวในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งความกลัวที่จะสูญเสียสถานะ ความปลอดภัย หรือแม้แต่วิตชีวิตของตนเอง ความกลัวประเภทนี้มักทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตัดสินใจอย่างไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องเผชิญหน้ากับอิทธิพลนอกระบบ (Dark Influence) หรือกลุ่มผลประโยชน์ (Interest Groups) ที่มีอำนาจต่อรองสูง ผู้นำที่ถูกครอบงำด้วยภายาคติจะเลือกที่จะยอมจำนนต่อข้อเรียกร้องหรือคำขู่ของกลุ่มทุนขนาดใหญ่ ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น หรือแม้กระทั่งอำนาจรัฐที่ไม่ชอบธรรม แทนที่จะยึดมั่นในหลักการและกฎหมาย การกระทำนี้อาจรวมถึงการเพิกเฉยต่อการตรวจสอบการทุจริตที่เชื่อมโยงกับกลุ่มเหล่านี้ การออกใบอนุญาตหรือสัมปทานพิเศษเพื่อแลกกับความปลอดภัยทางการเมือง หรือการยุติการสอบสวนใด ๆ ที่อาจเป็นภัยคุกคามต่อผู้มีอำนาจที่ตนกลัว การยอมจำนนเช่นนี้เป็นการส่งสัญญาณที่ชัดเจนว่า อำนาจนอกระบบ มีอิทธิพลเหนือ หลักนิติรัฐ ทำให้ประชาชนสิ้นศรัทธาต่อความเป็นอิสระและสุจริตของผู้บริหารประเทศ เพราะพวกเขาตระหนักว่า ผู้นำของตนถูกควบคุมและขาดความกล้าหาญในการยืนหยัดเพื่อประโยชน์ของสาธารณะอย่างแท้จริง

ภยากติและแรงกดดันทางการเมือง การหลีกเลี่ยงการตัดสินใจที่ถูกต้องแต่ไม่เป็นที่นิยม

ภยากติยังปรากฏในรูปแบบของความกลัวทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความกลัวที่จะสูญเสียคะแนนเสียง ความนิยม หรือถูกโจมตีทางการเมืองอย่างรุนแรง การกลัวในรูปแบบนี้ทำให้ผู้นำเลือกที่จะหลีกเลี่ยงการตัดสินใจที่ถูกต้อง แต่ไม่เป็นที่นิยมในทันที แม้ว่าการตัดสินใจนั้นจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อประเทศในระยะยาวก็ตาม ตัวอย่างเช่น การไม่ล้าปฎิรูปโครงสร้างภาษี หรือการปรับขึ้นราคาพลังงานตามกลไกตลาด เพื่อหลีกเลี่ยงความไม่พอใจของประชาชนในวงกว้าง หรือการเพิกเฉยต่อปัญหาเชิงโครงสร้างที่ซับซ้อนและต้องใช้ความเด็ดขาดในการแก้ไข เพราะเกรงว่าการดำเนินการจะทำให้เกิดแรงต้านและนำไปสู่การถูกถอดถอนจากอำนาจ การตัดสินใจที่เกิดจากภยากติเช่นนี้เป็นการ จำกัดวิสัยทัศน์ของผู้นำให้สั้นลงเหลือเพียงแค่การอยู่รอดทางการเมืองในช่วงเวลาปัจจุบันเท่านั้น แทนที่จะคำนึงถึงผลประโยชน์และความยั่งยืนของชาติในอนาคต ทำให้ประเทศต้องเผชิญกับปัญหาที่สะสมมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยไม่มีใครกล้าแตะต้องแก้ไขอย่างจริงจัง

ผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือ การสูญเสียความเคารพและความไว้วางใจในความเป็นผู้นำ

ผลกระทบที่สำคัญที่สุดของภยากติ คือ การทำลายความน่าเชื่อถือ (Credibility) ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในมิติของความเป็นผู้นำ (Leadership) และความกล้าหาญ (Courage) เมื่อประชาชนรับรู้ ว่า ผู้นำของตนดำเนินการด้วยความกลัว ยอมจำนนต่ออิทธิพลมืด และหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับปัญหาที่ยากลำบาก พวกเขาจะหมดความเคารพและความไว้วางใจในผู้นำที่ถูกมองว่า อ่อนแอ ขาดความเด็ดขาด และกระทำการตามแรงจูงใจของการรักษาอำนาจส่วนตน จะไม่สามารถสร้างแรงบันดาลใจหรือศรัทธาให้แก่สาธารณชนได้ ภยากติทำให้เกิดความรู้สึกว่า ผู้บริหารประเทศเป็นเพียงเครื่องมือที่ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มผู้มีอำนาจหรือความกลัวส่วนตัว ไม่ใช่ผู้รับใช้สาธารณะที่ยึดมั่นในอุดมการณ์และความถูกต้อง การสูญเสียความเชื่อมั่นนี้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนอยู่ในภาวะวิกฤตและเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปกครองภายใต้หลักธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาลและการกำกับควบคุมตนเอง กลไกต้านอคติ 4 เพื่อสร้างศรัทธา

ธรรมาภิบาล (Good Governance) ธรรมาภิบาลเป็นหลักการที่มีความสำคัญในการบริหารประเทศ ตลอดจนองค์การภาครัฐต่าง ๆ นอกจากนั้นองค์การภาคเอกชนยังได้นำหลักการดังกล่าวมาปรับใช้ โดยเรียกว่า บรรษัทภิบาล หรือการกำกับดูแลกิจการที่ดี โดยมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความโปร่งใส ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียต่าง ๆ ในการบริหารองค์การ (सानิตย์ หนูนิล, 2559) ถือเป็นเกราะป้องกันและกลไกสำคัญที่สุดในการต่อต้านอคติ 4 ประการ (ฉันทาคติ โทษาคติ โมหาคติ ภยากติ) ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หลักการของธรรมาภิบาล เช่น ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และหลักนิติธรรม ทำหน้าที่เป็นระบบตรวจสอบภายนอกที่ทำให้การตัดสินใจของผู้มีอำนาจต้อง

เปิดเผยต่อสาธารณะและสามารถถูกตรวจสอบได้ การดำเนินการตามกระบวนการที่ชัดเจนและเป็นไปตามกฎหมายจะช่วยจำกัดโอกาสที่ฉันทาคติ และโทสาคติ จะนำไปสู่การเอื้อประโยชน์ให้พวกพ้องหรือการกลั่นแกล้งฝ่ายตรงข้าม ควบคู่ไปกับบรรณาภิบาลภายนอก ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องมีการกำกับควบคุมตนเอง และจริยธรรมทางการเมืองที่แข็งแกร่ง นี่คือการตระหนักรู้และบังคับตนเองไม่ให้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอคติ การยึดมั่นในความซื่อสัตย์ การแสวงหาข้อมูลที่รอบด้านเพื่อต่อต้าน โมหาคติ และความกลัวหาญที่จะยืนหยัดต่อต้านแรงกดดันหรือความกลัวเพื่อเอาชนะ ภายาคติ การรวมกันของกลไกตรวจสอบภายนอกและการควบคุมตนเองภายใน เป็นสิ่งจำเป็นในการสร้าง ศรัทธาและความเชื่อมั่น ให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน เพราะเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารประเทศไม่ได้ตัดสินใจตามอารมณ์หรือผลประโยชน์ส่วนตัว แต่ยึดมั่นในความยุติธรรม เหตุผล และประโยชน์สาธารณะเป็นที่ตั้งอย่างแท้จริง

สรุป ภายาคติ คือ อคติที่เกิดจาก ความกลัว ที่ผลักดันให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตัดสินใจอย่างไม่เป็นธรรม โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การรักษาอำนาจ ความปลอดภัย หรือสถานะส่วนตนไว้ ความกลัวนี้รวมถึงความกลัวที่จะสูญเสียตำแหน่ง กลัวถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง หรือที่สำคัญที่สุดคือความกลัวต่อ อิทธิพลนอกระบบ หรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีอำนาจมืด การกระทำที่มาจากภายาคติจึงมักเป็นการยอมจำนนต่อข้อเรียกร้องของกลุ่มเหล่านี้ หรือการหลีกเลี่ยง การตัดสินใจที่ถูกต้องแต่ไม่เป็นที่นิยม (Unpopular But Necessary Decisions) เช่น การไม่กล้าปฏิรูปเพราะกลัวแรงต่อต้าน หรือการเพิกเฉยต่อการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจ พฤติกรรมนี้แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับ ความอยู่รอดทางการเมืองของตนเองเหนือกว่า ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ทำให้ประชาชนมองว่าผู้นำขาด ความกล้าหาญ และ ความเป็นอิสระ ซึ่งกัดกร่อนความน่าเชื่อถือและความเคารพในความเป็นผู้นำลงอย่างสิ้นเชิง เพราะพวกเขาถูกมองเป็นเพียงเครื่องมือของความกลัว ไม่ใช่ผู้รับใช้ที่ยึดมั่นในหลักการ

สรุป

อคติ 4 ตามหลักธรรมในพุทธศาสนา เป็นบ่อเกิดแห่งความลำเอียง ใน 4 ประการที่เป็นภัยคุกคามต่อความยุติธรรมและความน่าเชื่อถือของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยตรง การควบคุมและตระหนักรู้ถึงอคติเหล่านี้จึงเป็นแกนหลักของการปกครองภายใต้หลักธรรมาภิบาล ฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะรัก) นำไปสู่การใช้หลักพรรคพวกและระบบอุปถัมภ์ การเอื้อประโยชน์แก่พวกพ้องโดยมิชอบ และการแต่งตั้งบุคคลที่ขาดความสามารถ ซึ่งทำลายหลักการของความเสมอภาคและความโปร่งใส ทำให้ประชาชนสิ้นศรัทธาในความเป็นธรรมของรัฐบาล โทสาคติ (ลำเอียงเพราะโกรธ) เป็นแรงผลักดันให้ใช้กลไกของรัฐเป็นเครื่องมือในการกลั่นแกล้งและทำลายคู่แข่งทางการเมือง การดำเนินการสอบสวนหรือกฎหมายอย่างเลือกปฏิบัติเพื่อตอบสนองความขัดแย้งส่วนตัว ซึ่งบ่อนทำลายหลักนิติรัฐและความเชื่อมั่นในความเป็นกลาง

ของสถาบัน โมหาคติ (ลำเอียงเพราะเขลา) ก่อให้เกิดการตัดสินใจบนพื้นฐานของความไม่รู้ ความเชื่อที่ผิด หรือการปฏิเสธหลักฐานทางวิชาการและข้อมูลเชิงประจักษ์นำไปสู่นโยบายสาธารณะที่ไร้ประสิทธิภาพ และสร้างความเสียหายแก่ประเทศ ซึ่งทำลายความน่าเชื่อถือของผู้บริหารในมิติของความสามารถ และวิสัยทัศน์ ภัยาคติ (ลำเอียงเพราะกลัว) เกิดจากความกลัวที่จะสูญเสียอำนาจ ความปลอดภัย หรือการต่อต้าน จึงนำไปสู่การยอมจำนนต่ออิทธิพลมืด หรือการหลีกเลี่ยง การตัดสินใจที่ถูกต้องแต่ไม่เป็นที่ยอมรับ การกระทำนี้ทำให้ประชาชนมองว่าผู้นำขาด ความกล้าหาญ และเป็นเพียงเครื่องมือของอำนาจที่มองไม่เห็น

การที่ผู้ดำรงตำแหน่งจะสามารถสร้างและธำรงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือได้อย่างยั่งยืน จึงต้องอาศัยกลไกสองส่วน กลไกภายนอก คือ การยึดมั่นในธรรมาภิบาล (ความโปร่งใส, ความรับผิดชอบ, หลักนิติธรรม) เพื่อเป็นระบบตรวจสอบการใช้อำนาจ และกลไกภายใน คือ การมีจริยธรรมทางการเมือง และการกำกับควบคุมตนเอง เพื่อเอาชนะอคติเหล่านี้การแสดงให้เห็นว่า ตนเองยึดมั่นในประโยชน์สาธารณะ เหนือความรัก ความเกลียด ความเขลา หรือความกลัวใด ๆ คือ ภัยจะสำคัญในการได้รับ ความไว้วางใจ และความเคารพจากประชาชนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- เกษม วิฑิตสิทธา. (2561). อคติ 4: หลักการบริหารจัดการของผู้นำ. *วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์*, 1(2), 85-99.
- ฉันทนา จันทร์บรรจง และคณะ. (2554). ผลกระทบของนโยบายรัฐบาลต่อการปลูกฝังจิตสาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 13(2), 73-91.
- พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญโญ และคณะ. (2562). คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ปราศจากอคติ 4. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 7(6), 1797-1804.
- พระมหาวิเชียร ไกรฤกษ์ศิลป์. (2564). อคติ 4: หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในตำราฉันทวรณพฤติ พระนิพนธ์สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานชิตชินโนรส (พระองค์เจ้าवासกรี) สมเด็จพระสังฆราช พระองค์ที่ 7. *มจร พุทธโสธรปริทรรศน์*, 1(1), 15-30.
- รุจิ ดันติอัสวโยธี และบุญเลิศ โอฐสุ. (2563). นัยอคติในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในภาษาพาดหัวข่าว ของหนังสือพิมพ์ออนไลน์. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 16(3), 1-12.
- วริศรา มีชัย และคณะ. (2566). การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารวิจัยและพัฒนาเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 1(2), 14-24.
- สงวน หล้าโพทนัน. (2567). An การประยุกต์ใช้หลักอคติ 4 เพื่อสร้างระบบความยุติธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน. *วารสาร มจร ภาษาและวัฒนธรรม*, 4(1), 87-105.

- สมศักดิ์ สุนันทา และณัฐกานต์ หงษ์กุลเศรษฐ์. (2568). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อสื่อสาร
เพื่อการจัดสวัสดิการแห่งรัฐขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีนาวา อำเภอเมือง จังหวัด
นครนายก. *วารสาร ภาคประชาสังคมนครราชสีมา*, 2(1), 72-84.
- सानิตย์ หนูนิล . (2559). ธรรมาภิบาลในองค์การภาคเอกชน : ธุรกิจภาคบริการ (Good
Governance in Private Organization: Service Business). *Silpakorn University
e-Journal (Social Sciences, Humanities, and Arts)*, 36(2), 57-76.
- สิริณัฐ อัครีเจริญ และคณะ. (2566). การใช้หลักนิติรัฐสำหรับชุมชน. *วารสารนิสิตวัง*, 25(1),
139-146.
- โอภาส ศฤจิตเมตตา และธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2568). นิติศาสตร์แนวพุทธ. *วารสาร มจร
พุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2), 462-467.
- Nyein Nyein Hlaing และสุนิดา พิริยะภาดา. (2564). ผลกระทบของการให้สิทธิพิเศษ
ต่อแรงจูงใจในการทำงาน ความพึงพอใจในการทำงาน และความมุ่งมั่นขององค์กร:
การศึกษาภาคการธนาคารของเมียนมาร์. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์*, 38(1), 1-25.

